

Vallahi iyi, evden çalışmaya devam. Pandeminin başından beri çok az gittim ofise ben. Yani iyi de oluyor aslında, hani bir şekliyle şey kaygım azalıyor daha doğrusu bu hastalıkla ilgili. Ama şey, evde çalışmak kadınlar için çok sıkıntı bir şey (gülüyor). Yaa onu da deneyimledim. Çünkü şey, yani gerçekten bütün ev işi, evdeki sorumluluk, öte yandan ofisin sorumluluğu vesaire hepsi birbirine giriyor. Tam bir kimlik kargaşası yaşıyorsunuz. Bu bilgisayarın da çok enteresan bir kamerası var; böyle alttan çekiyor. Bu şey özellikle bu ekranlı daha doğrusu kamerası olan bilgisayarlarla “ortam izlemesi yapılmasın” diye hackerların çok denediği bir şey var, biliyorsunuzdur belki, bu yeni bilgisayarlarda, normal klavyenin içine bir kamera yerleştirilmiş, bir tuşla açılıp kapanıyor. Ya klavyenin oradan açılan bir kamera var, o yüzden sürekli alttan (gülüyor) çekiyor, hiç hoşlanmadım.

Ya şöyle: Sizin sorularınız bana çok yardımcı olur aslında. Çünkü ben böyle nereden başlayayım, nasıl gireyim, nasıl yönlendireyim konusunda kafam biraz karışık. Akşamdan beri de düşünüyorum nereden başlayayım diye. Siz yönlendirirseniz çok sevinirim.

1974 yılında, Dersim Ovacık'ta doğdum ben. Bir köyde de doğdum aslında ve babam öğretmendi; yani annem de daha çok evde bizim bakımımızla ilgileniyordu. Dört kardeşin en büyüğüyüm. İki kız, iki erkeğiz. 12 Eylül'le birlikte babam tayinini istedi. Çünkü çok ciddi böyle sıkıntılı bir yerdi bizim açımızdan ve Bursa'ya tayin oldu. Bursa'da bir köydeydik. Orada da yine bir köyde öğretmenlik yaptı. İşte bir kültür şoku oldu tabii benim için; Ovacık'tan sonra böyle işte Zazaca'nın konuşulduğu, işte bir inanç sisteminin farklı olduğu bir yerden kalkıp, başka bir yere gidip, işte ayrımcılığın aslında ne olduğunu ilk öğrendiğim yıllardı herhalde o çocukluk yılları. Çünkü farklı olan bir şey vardı da o farkın ne olduğunu yaş ilerleyince anlıyorsunuz; insanların sizinle konuşması, size mesafeli davranması, çocuklara bile tezahür etmiş bir ayrımcılık hali -küçücüküm ben çünkü- yani. Alevilik, Sünniliğin ne demek olduğunu, ilk Bursa'da öğrendim mesela. Hayatımda ilk defa camii gördüm. Çünkü camiinin olmadığı bir yerdi Ovacık o yıllarda (gülüyor) falan falan. Yani böyle bir çocukluktu. Sonrasında ilkokulu da aslında İstanbul'da tamamladım. Sonrasında İstanbul'a tayin oldu babam.

İstanbul'la birlikte, tabii daha büyük şehir. Büyük şehrin ne demek olduğunu, hayat kavgasının ne demek olduğunu öğrendik. Çünkü annem de çalışmıyordu ve babam işte öğretmen maaşıyla dört çocuk okutmaya çalışıp, kira vermeye çalışıp, kendini çevirmeye çalışıyordu. Böyle geçen bir çocukluk aslında. Yani farklı olduğumu, bu farklılık aslında; işte sahip olduğunuz inanç sistemi ait olduğunuz milliyet, kimlik, kimliklerden kaynaklı

ayrımcılıkla yüzleştığım yıllardı. Tamamı Alevi bir apartmanda oturuyorduk ve uzun yıllar boyunca geceleri uyurken neden apartmanın kapısının kilitlendiğini anlamaya çalıştım ben. Sonra ilerleyen yaşlarımda Ermeni arkadaşlarım oldu. Ben onlarla konuşurken onlarda da aynı, yani Kurtuluş'un göbeğinde yaşayan arkadaşlarım da apartmanlarının kapılarını kilitliyormuş meğerse. Bu çok çok enteresan bir şey; yani bu ayrımcılık haliyle çok çok yoğun bir ayrımcılık haliyle büyüdüm aslında; çocukluğum öyle geçti. Bir de arka planda sürekli işte 38'i, yani 38 Dersim'i yaşamış bir ailenin torunu olarak, o hikayelerle büyüyörsünüz. Ve şeydi: yani hep farklı bir tarafımız vardı; yaşlılarımızdan, okuldakilerden, sokaktakilerden, vesaire... Böyle bir arka planda büyüdüm biraz. Liseden sonra şey Ege Üniversitesi'ni kazandım, Ege işletmeyi. Fakat devam etme şansım olmadı. Çünkü çok erken çalışmaya, çalışma hayatına girmek zorundaydım. Sonrasında öğrencilik hayatım; açıköğretimde devam ettim. Sonra da “****” sosyolojide yüksek lisans yaptım. Bunların hepsi ama çalışırken bir yandan yaptığım şeylerdi. Böyle parça, parça bir eğitim hayatım oldu aslında. Öyle diyeyim. Başka nasıl devam etmemi istersiniz?

Ya şey, yani hem Ovacık hem Bursa'da aslında çok doğanın içinde geçen bir çocukluk vardı ve yani şeyde Ovacık'ta çok çok arkadaşım vardı. Herkes tırnak içinde benim gibiydi; hiçbir şeyi gizlemek, saklamak zorunda olmadığım bir çocukluktu ve çok çok doğanın içindeydi. Ben ne kadar, yani kentte bir çocuk olmanın ne kadar farklı bir şey olduğunu ve aslında ne kadar tüm duyuları kapattığını İstanbul'a gelip, İstanbul'da büyüdükten sonra anladım. Çünkü betonların içinde, sokağa çıkmadan ama sokakta, çıktığın sokakta da hiçbir ağaç görmeden, doya doya o çocuk oyunlarını oynamadan, meyveye dokunmadan, hayvanlarla temas etmeden, toprağa dokunmadan büyümenin aslında duyularımı, ne kadar körelttiğini ve kapattığını çok çok net gördüm. Ya içsel yolculuğumuzu bitiren bir şey bence, kentte çocuk olmak. Yani ön sezileri çok kuvvetli bir çocuktum, işte hayal dünyası inanılmaz geniş bir çocuktum ama kentte gerçekten bunları yitirdiğimi çok net söyleyebilirim. Yani belki benim özelim de bir şey, başkaları bu süreci böyle yaşamamıştır ama benim için çok şey oldu yani. Bunu ilerleyen yaşlarda adını koyabildim bunun; çok şeymiş çok travmatikmiş aslında yani. O doğadan kopmak tamamen beni içime döneltip, içine çeviren ve hayal dünyamı yok eden bir şeymiş aslında. Böyle. Şeyde, İstanbul'da çok yakın bir çocukluk arkadaşım oldu diyemem. Hani çok çok tek başımaydım zaten. Kuzenlerim vardı, kardeşlerim vardı. Onlarla birlikte geçti. Beni en iyi anladığımı düşündüğüm, benim gibi olanlarla (gülüyor) zaman geçirmeyi çok, daha iyi geliyor açıkçası. Ya şöyle, yani ciddi bir yokluğu, yoksulluğu yaşadığımızı hatırlıyorum tabii yani. Çünkü kirada bir evde oturuyorduk ve babam, annem o yıllarda çalışmıyordu.

Daha sonra çalışmaya başladı. O yoksulluk halini çok net yaşadığımızı; işte annemin pazara her çıktığında en uygun şeyi bulmak için -tam da kadınlara biçilen rol- şimdi de biz insörtlülerle dolaşıyoruz ya elimizde market insörtlüleriyle. Öyle öyle zamanlar oldu tabii onları da çok kıran, yıkan, onları da yalnızlaştıran bir şeydi. Onların da etrafında aslında, sadece yine onlar gibi olan insanlar vardı. Ama ayrımcılık... yani çok enteresan mesela İstanbul'da bu işte kimliklerden kaynaklı ayrımcılığı; belki yaşadığımız apartmanın tamamını Alevi olması ve dostlarımızın böyle olmasından kaynaklı daha az yaşadık da Bursa'da daha yoğun yaşadık. Çünkü Bursa'da oturduğumuz yerde tek Alevi aile bizdik, tek doğulu aile bizdik. Dolayısıyla orada daha çok şey yaşadık, daha keskin yaşadık o ayrımcılık halini. Çok az insanla münasebetteydik, çok az insan evimize gelirdi zaten, kuyruklu Kürt'tük. Yani o tanımı o da orada öğrenmiştim. Çok yalnızdık galiba. İstanbul'da daha kalabalıklaşmıştık. Kendimiz gibi olanlar daha fazlaydı ve daha kalabalıklaşmıştık. Ama onların da kentli, kentlileşme noktasında yaşadıkları o cebelleşmeyi de hatırlıyorum tabii yani. O çevreye uyum sağlama, kültürel olarak yabancılik çekme ve uyum sağlama çabasını çok net hatırlıyorum. Yine çocukluğumda hatırladığım bir şey pazarda annem, babamla Kürtçe, Zazaca konuştuğunda falan ben çok utanırdım mesela, hani gerçekten çok utanırdım. Şimdi de tam tersi çok kızıyorum (gülüyor) şeyden dolayı; "Niye bize yeterince öğretmediniz bu dili?" diye çok feveran ediyorum ama. Yani hani bu dilin konuşulması gerektiğini, dilin bir zenginlik olduğundan ziyade, tam da o zamanki memleketin genel siyasi ortamıyla bağlantılı olarak konuşmamanız gereken bir dil, ha şimdi çok mu değişti? Çok da değiştiği söylenemez ama o yıllar çok daha korkunçtu, gerçekten. Gizliyorduk kendimizi yani. Annemler orta yerde bunu konuşsunlar istemezdim ben mesela. Çünkü çocuklar benden uzaklaşıyordu. İşte çevrem daha yalnızlaşıyordu, yalnızlaşıyordum vesaire. Böyleydi (gülüyor).

Tam öyle bir köydeydik gerçekten ve şeyde yani; Sünni, Türk kimliğine sıkı sıkıya sarılmış, varlıklarını yekpare bu kimlik üzerinden tamamlayan bir yerdin orası. Orada olmak çok şeymiş yani; bir çocuk için çok ağırmış gerçekten. Hani şimdi şimdi dönüp baktığımda anlıyorum. Yani istemediğim bir büyüme yaşadım ben herhalde orada. Yani böyle büyümeyi istemezdim açıkçası böyle.

Yani şöyle: Gittim aslında ama devam yani kayıt olmak üzere gittiğimde aslında orada yapamayacağımı şu açıdan gördüm yani; çalışmadan bir öğrenciliği geçirmek benim için mümkün olmayacaktı, çünkü mevcut ekonomik halimizde bunu karşılayamayacak durumda olan bir babayı, bundan dolayı sıkıştırmak vesaire açıkçası. Bu burs işte bıdı

bıdı hikayelerine de o kadar yabancıydım ki o yıllarda hiç bilgimin olmadığı işlerdi ve etrafımda bu noktada bana destek olacak hiç kimsede yoktu ve ben ısrarcı davranmadım açıkçası. Geri döndüm ve çalışmaya başladım. O yıllarda şey "****" diye bir kuruluş vardı, bakanlığa bağlı bir tasfiye edilmeyi bekleyen eşyanın ihale yoluyla, tasfiye yoluyla halka satışından bahsediyorum. Orada çalışmaya başladım. Oranın muhasebe tarafında çalışıyordum. Aslında ilk böyle sendikal örgütlülük ve işçi olma haliyle tanıştığım zamanlardı. Benim gibi yani biz taşeron çalışıyorduk orada. Taşeron bir şirket adı altında oradaydık. İşte maaşlarımız çok düşüktü. Benimle aynı işi yapan 657'ye tabii başka bir maaş alıyordu, ben bambaşka bir maaş alıyordum. Onun imza hakkı vardı, benim yoktu ama aslında biz aynı işi yapıyorduk. Orada başlayan böyle bir şey hali vardı yani "A, bir dakika ben hani sadece aslında işte Alevi, Zaza olduğum için değil, başka kimliklerimden dolayı da eziliyormuşum" hali başladı. Ama bununla birlikte şeyi de paylaşmak isterim, bu hani aile içinde aslında babamın mesela iki oğluna karşı olan tavrıyla, bana ve kız kardeşime olan tavrındaki o farklılığın, canımı çok acıttığı zamanlar oluyordu ve herhalde aile içinde bu cinsiyetçilikle ilgili şeyleri de ilk böyle yine kendi öz ailemden, çekirdek ailemden görerek yaşadım. Oğullara sonsuz bir özgürlük alanı tanınıyordu. Hatta "Benim aslan oğlum, yakışıklı oğlum, bütün kızlar peşinde (gülüyor)" şeklinde devam eden ve ergenlik ve gençlik hali varken, biz böyle daha her şeyimize dikkat etmesi gereken kız kardeşim ve ben iki ergendik. İşte dışarı çıkmaları sıkıntılı, ha kardeşim benden daha şeydi daha rahat çünkü o erkek gibiydi. Çünkü (gülüyor) sokakta çocukları döver, erkekleri dövüyordu falan işte erkek kardeşlerime musallat olan çocukları dövdüğü için ona daha geniş bir özgürlük alanı vardı. Ben benim için geçerli değildi çok fazla. Daha kadın kadın görüldüğüm için herhalde daha erkek oldu, erkek gibi davranmayı beceremediğim için sanırım. İşte bu, bu işçi olma, işçi kimliği, kadın-kız çocuğu olma kimliğim, bir sürü farklılığa sahip olduğum zamanlardı. Yani bunları böyle "bir dakika! Ne oluyor?" dediğim hani zamanlardı. Aslında tam işte aslında hani yine bu kadın olmaktan kaynaklı ayrımcılığın ne demek olduğunu da çok net gözlemlediğim; çalışma hayatımda hem ailemde çünkü artık 18, 19 yaşında genç bir kadındım, bir de o öyle yıllardı. Ben oraya devam ederken, "****" e devam ederken, oradaki hayatın bana yetmediğini fark ettim. Yani dünyayı görmek istiyordum çünkü. Daha büyük düşlerim, daha büyük hayallerim vardı. Çalıştığım yıllar boyunca; hafta içi çalışıp, hafta sonu tam gün İngilizce kurslarına gitmeye başladım ve birkaç yılın sonunda önce "****" bir hava yolunda; kabin memuru olarak işe başladım. Yani sınavlarına girdim ve kazandım. İki ayrı "****" firması denen havayolu şirketinden sonra, 1998 yılında "****" sınavlarına girdim ve kabin memuru olarak orada işe başladım.

Bunları tabii diğerleriyle kıyaslandığında; özellikle bir sendikanın ve toplu iş sözleşmesinin varlığından kaynaklı işte 'uçuş emniyeti' dediğimiz kavramı dillendirdiğimiz, kazanç olarak çok daha iyi bir gelire sahip olduğumuz, uçuş emniyetinin gereği olan tüm dinlenme kuralları, mesai kurallarına riayet edilen bir ortamdı. Oraya girip çalışmaya başladıktan sonra diğer hava yollarındaki arkadaşlarım için çok üzölmeye başlamıştım zaten. Yani gerçekten çok ağır çalışma şartları, korkunç bir cinsiyetçilik "****" yok muydu? Alası var tabii de... ama şikâyet mekanizmaları bir tık daha profesyonel ve kurumsal işliyor orada. Ama mesleğe dayalı cinsiyetçilikle ilgili ilk deneyimlerim de sanırım şeyde; kabin memurluğunda, çok çok sert bir şekilde yaşadığımı söyleyebilirim. Hem kokpit tarafında hem yolcu tarafında. Üstüne bir de şey de kokpitteki bir "*****" de eğer şimdi, şimdi şükür ki sivil kökenli çok var ama benim çalıştığım yıllarda asker kökenli kokpit ekipleri yoğundu. Yani işte silahlı kuvvetlerden, hava kuvvetlerinden daha doğrusu geçenler ve muhabbetin bir tarafı hep şeye gelip dayanıyordu. "Nerelisin?" "İşte şuralıyım", "Hııı" falan. Yani değişen ifade, tarz ve hiç unutmuyorum bir tane kaptan şey demişti: "Senin kafatasın, Kürtlerin kafatasına benzemiyor" demişti. Yani bu (gülüyor) yani kâbus ya! Ya adam kafatasıma bakıp, Kürt olmadığımı karar verdi yani. Çok enteresandı, gerçekten havacılık çok enteresan bir camia yani.

Kadın olmak çok zor ama bir yandan yaptığınız iş literatürde biraz daha kadın işi gibi görünen bir iş, işte hizmet veriyorsunuz çünkü. Şeydeyken "*****" dayken, ilk ben şeyde de aslında etrafta da bu sendikal çalışmaları çok takip ettim, ama örgütlenmenin ne kadar zor olduğunu çok net gördüm. Yani hem hatırlar mısınız? Bilmiyorum "*****" vardı. Orada da işte orada çalışırken özellikle ama sendikayı çok takip ettim ama yani mümkün değil yani orada sendikal örgütlenme. Dolayısıyla ben "*****" geçtiğimde: "Allah Allah" diyerek önce sendikaya koşup üye olmuşum ve çalışmaları çok yakından takip ettim ve bir süre sonra da zaten uçuş tarafında; kabin memurları tarafında iş yeri temsilcisi oldum. Büyük bir ekip olduğu için, tek başıma temsilcilik yapıyordum. Hem kokpit tarafında temsilciler vardı hem kabin tarafında kabin memurlarını temsilcileri olarak temsilcileri olarak görev yaptık. Öyle yani sendika yani o yıllardaki özellikle hani temsilcilik yaptığım yıllarda, kadın meselesine bakışım şu anki gibi değildi. Keşke olsaydı yani; bambaşka davranırmışım gibi geliyor şimdi. Ya da yani sendikanın aslında kendime "Feministim" dediğim yıllarda, profesyonel sendikacılık hayatına atıldığım üçüncü yıl falandı; dört yıl görev yaptım, sendikada yönetim kurulunda. Keşke diyorum ki: hani bu güneş çok daha önce olsaymış. Geçen Facebook'ta bir arkadaşım (gülüyor) yazmıştı çok güldüm ama düşündüm, "Ya

evet doğru" dedim "Benden feminizmi çıkarın, geriye hiçbir şey kalmaz. İşte kasabalı bir kadın kalır!" yazmıştı. Sonra düşündüm cidden "Benden de feminizmi çıkarsan geriye ne kalır?" diye düşünmedim değil! "Yani kasabalı, köylü bir kadın kalır herhalde" demiştim kendisine.

Çok çok keşkelerimden biridir yani feminizmle, örgütlü kadın mücadelesiyle, çok daha genç yaşta tanışmış olmayı çok isterdim. Öyle. Öyle yani şöyle ya tacizi uç boyutta yaşadığınız bir meslek. Tabii neye taciz dediğinize göre değişir. Benim için bir sürü şey tacizdi; yolculardan gelen, kokpitten gelen şey. Bunu bu kadar yüksek sesle dillendiremiyordum tabii ki. Çok gençtim, çok yalnızdım, benim gibi düşünen insan çok azdı, "Elle temas yoksa, ne tacizi?" diyen maalesef bir sürü insan vardı etrafımda. Ama mesela şey; bundan önce çalıştığım "****" bir hava yolunda, bir kokpit ekibinin tam da buna benzer tavırları yüzünden şikâyet etmişim ve şey: o kaptan işten atılmıştı. Tek başına benim şikâyetim miydi? Başka şikâyetler de var mıydı? Bilmiyorum ama ben tacizden ziyade uçuş emniyetiyle ilintilendirilmiş bir şikâyetle devam ettiğim için yoluma, kuvvetle muhtemel karşılık buldu diye düşünüyorum. Tam da şöyle olmuştu: bu bir şehir dışı yatıydı yani İzmir yatıydı yanlış hatırlamıyorsam, mesleğe de ilk başladığım yıllar. Yatı görevi bitti ve bütün ekip yemeğe gittik, beraber. İzmir'de Kordon'da çöp şişçiler vardır malum o taraflarda ve ben otele dönüp, dinlenmek istediğim halde ekip şey kaptan yemeğe devam etmemi ve alkol almaya devam etmemi istedi, ısrarcı oldu benden. Ve çok ciddi bir tartışma yaşadık, tartışmadan dolayı ben sonraki gün uçuşa sıfır uykuyla gittim. Kaptan; zil zurna muhtemelen gecedен kalma geldi sefere, falan falan. Biraz bunun üzerinden kurup gittiğim bir şikâyetin karşılığını bulmak benim için çok anlamlıydı o yaşlarda. Üstelik özel hava yolunda kaptanı işten atmak falan çok sıkıntılı hallerdir, yani çok çok hayatta karşılığı olan bir şey değil. Yıllar sonra, o kaptanla karşılaştım zaten "sen benim ekmeğimle oynadın! Ama bu cesareti gösteren, meslek hayatımda tek kadındın!" gibi bir şey söyledi. Çok mu anlamlı? Hiç umurumda değil tabii ne söylediği. Yani yaşadığımı ben biliyorum. Benim dışımda, kaç tane kadına bunları yaşattığını düşündükçe daha da deli oluyorum aslında. Böyle gencecik kadınlar, bu adamlar kendilerini hem uçağın hem sizin sahibiniz zannediyorlar de biraz böyle şeyseniz hani buna karşı koyacak gücünüz yoksa, yani onu o masada oturmak zorunda kalıyorsunuz, onun saçma sapan muhabbetini dinlemek zorunda kalıyorsunuz, onun iltifat adı altında yaptığı tacize maruz kalıyorsunuz, hava yolları bu konuda çok sıkıntılıydı gerçekten, yani hani dediğim gibi uçuş emniyeti vesaire olarak yadsımak mümkün değil, üstüne bir de bunlarla muhatap oluyordunuz. Evet diğer taraf da yok mu? Pek tabii ki var ama bu kadar

pervasızca yapılmadığını düşünüyorum açıkçası yani. Çünkü bir şikâyet mekanizması daha şey işliyor, işliyordu yani daha sıkı işleyen bir şikâyet mekanizması vardı. Yani hani sendika bu konuda, şöyle yardımcı oldu diyemem. Sendikanın umurumda değildi çünkü bu işler maalesef. En azından benim temsilcilik yaptığım yıllarda çok fazla sallamıyorlardı ve gerekçede şuydu: “Tacizden dolayı ne yapılabilir ki yani! Kime şikâyet edeceğiz? Şikâyet etsek ne olur ki?” falan. Hiç denenmedi (gülüyor) oysa ki! Bir deneyip, görmek isterdim ben, şahsen uçarken. Böyle... Tarafımda da dediğim gibi; bu asker, asker kafası çok yönetiyordu, gerçekten çok yönetiyordu benim çalıştığım yıllarda. Belki benim çalıştığım yılların son yıllarına denk geldi AKP'nin iktidar olması. Ben 2006 Ocak ayına kadar çok uçtum, 2006 Ocak'tan sonra da sendikaya yönetici olarak geçtim. Çok ciddi bir asker kafası var. Yani böyle şey gibiydiniz: emir eri gibisiniz kokpitin önünde, biraz öyle bir kafa vardı. İşte itiraz edemiyordunuz. Adam seni emir eri gibi görüyor, çok net yani hani. Birbirleriyle “Devrem, devrem” diye (gülüyor) konuşan adamlar yani hani gerçekten küçük askeriye. Üniformalar da üzerimizde zaten tam da bir elimizde silah yok yani. Bir de kışlaya çıksak tamam! Çok acayip bir yer ya havacılık. Gerçekten insanı çok büyüten, eğiten, yani vizyonunu çok genişleten bir sürü avantajı olan bir alan, bir iş alanı ama diğer yandan kadınlar için zulüm bir yer yani gerçekten. Çok cinsiyetçi, çok çok ayrımcılığa maruz kaldığınız bir yer. Özellikle özel hava yollarında durumun daha kötü olduğunu çok iyi biliyorum. Nitekim sendikaya geçtikten sonra da biz; başka bir özel hava yolunda, bir örgütlenme çalışmasına girişmiştik. O zaman sendikanın orada görevlendirdiği insan yüzünden başarısız oldu. Yani bambaşka bir yere gidebilirdi. Maalesef yine sendikanın orada görevlendirdiği insan hani sendikal bilinci olmayan aslında, hani sınıf bilinci olmayan daha doğrusu ama hasbelkader sendika yönetimine girmiş, adı da tacizlerle ayyuka çıkmış bir adamı sendikal örgütlenme yapsın diye bir havayolunun, kabin ekibinin içine koydular yani. Sendika tarafında anlatacak çok şey var tabii. Yani arzu ederseniz başlayayım, isterseniz siz sorularla yönlendirin.

Ya şöyle; aslında hani temsilci, temsilciyken de gördüğüm, bana da çok uymayan şeyler yok muydu? Evet vardı ama bir yandan o zamanlar böyle solcu kimliğim daha ağır basıyormuş hani aslında. “A evet! Sermayeye karşı beraber olmak zorundayız. Evet eksikler var ama giderilir ya bunlar, yaparız biz!” kafasıyla çok böyle idealist bir şekilde girdiğim bir yolculuktan ve çok inanıyordum aslında mücadelesine. Sendikaların, bu sınıf kavgasında sınıf mücadelesinde çok etkin rolleri olduğuna inanıyordum, niye inanıyorduydum? Bilmiyorum (gülüyor). Çocukluk işte diyorum şimdi baktığımda. Şeye halen inanıyorum tabii yani merkez, merkezi bir görevleri var yani tırnak içinde gerçekten

o sınıf bilinciyle hareket eden, doğru sendikalar var olabilse, bir sürü şeyin değişebileceğine hala inanıyorum ama böyle sendikaların çok var olduğuna inanmıyorum galiba artık yani. Özellikle bir parça üye sayısını genişletmiş ve geliri iyi olan sendikaların artık bu çizginin çok dışına çıktığını düşünmüyor değilim, doğrusunu isterseniz. Sendikayı geçtim, yani işte şeyin kokpite kabinin ortak adayı olarak genel kurulda adaylığımı koydum ve işte genel başkandan sonra en çok oyu alan insan olarak; ikinci başkanı olarak sendika yönetimine girdim. Ya ilk başta çok bir şey anlamadım açıkçası. Hani işte gençsiniz, 31 yaşındasınız yani işte çiçeği burnunda böyle (gülüyor) dünyayı değiştireceğim, devrim yapacağım modunda girdiğim bir ortam. Tek kadın yöneticiydim. İşe devam edip, işte genel sekreter yardımcısı bıdı bıdı yardımcısı adı altında, aslında amatör sendikacılık yapanlardan birkaç kaç kadın vardı, bir de birkaç tane kadın temsilci vardı. Hani onun dışında yine çoğunluk erkeklerindi. Özerk yönetim kurulunda zaten benden başka kadın yoktu. Profesyonel tarafta, şey tarafta vardı hani o işyerinde çalışıp, yönetim kurulu aday, yönetim kurulunda görev yapanlar vardı. Çok zordu, böyle çok zordu. Çünkü çok cinsiyetçilerdi, şimdi hani şimdi oturduğum yerden geriye doğru baktığımda, tam da işte o diyorum ya; kokpitteki adamlar, "Onlarla oturup içeceksiniz, yiyeceksiniz, yapmazsanız kötüsünüz!" Tam aynı kafa! Hiçbir, hiçbir fark yok inanın. Yani sabah akşam yiyip içen adamlar ve bunu yaparken onlara eşlik etmenizi bekleyen bir anlayış var orada. Karar alma mekanizmalarında, karar alma süreçlerinde, varlığınızın hiçbir önemi yok. Yani siz aksiyonu olan taraftasınız, karar veren taraf olmuyorsunuz. İlk yıl bunu çok anladığımı söyleyemem tabii yanii ama ikinci yıl, ikinci yıl "Bi yolunda gitmeyen bir şeyler var, ne oluyor?" demeye başladığım yıllar. Çünkü sendika yönetimden biri; hani cidden sürekli kabin ekibinin içinde, sürekli adı tacizlerle anılan bir adam olmaya başladı ya da hep öyleydi, ben geç duydum ve hiçbir şey yapılmadı, hiçbir şey yapılmıyordu yani. Yani ben bir süre sonra "bu adamı uçuş tarafına göndermeyin hani ben giderim, kabin ekibiyle ben sadece görüşeyim, gerekli her şeyi ben yapayım" dedim, karşılık olmadı. O adam her yerdeydi ve o adamın olduğu her yerde bir süre sonra kadınlardan tacizle ilgili şikayetler geliyordu sendikaya. Ve sendika başkanı işte o kadınlarla görüşüyor, özel hayat deniyordu ve üstü kapatılıyordu bir şekilde. Yani herkes, herkesin rızası vara dönüyordu işe bir süre sonra. Bir de şey, yani benim temel ayrıştığım nokta; aslında bir o içki masası hikayeleri, ikincisi bu karar alma mekanizmalarında, zaten hepsi çok birbiriyle bağlantılı şeylerdi. Yani şeysiniz ya; okeyde dördüncüsünüz yani. Hani sesinizi çıkarmadığınız sürece, itiraz etmediğiniz sürece, o dönen tezgâhın bir parçası olduğunuz sürece, sizden iyisi yok! Bir dahaki dönem aday olup, olmayacağın tartışılmıyor bile yani. Tabii ki aday olacaksınız! Yani siz iyi sendikacısınız, çünkü makul

bir kadınsınız. Böyle benimle birlikte birkaç uçuştan kaptanın, kabinden birkaç arkadaşın da sesi çıkmaya başladı bir süre sonra. Yani içerden yönetimden yine bir erkeğin -ki sonraki yıllarda muhalif oldu zaten mevcut sendika yönetimine-, bunların karşı duruşunun dışında, çok anlamlı bir karşı duruş yoktu içerde. Yani yapılan şeyi sorgulama cesaretini bulabilenler zaten ya temsilcilikten atılıyordu ya öyle bir içeriden öyle bir tepki geliyordu ki, hani şöyle düşünün; siz bir yola çıkmışsınız, sendika temsilciliği yapıyorsunuz ve "A sen kaptansın! Dünyanın maaşını alıyorsun, ne gerek var sen... Sendika köylülerin işi, kapıcıların işi, ayakçıların işi", denilen bir yerde, bu işe soyunan kabin memurları ve kaptanlar "bir dakika, burada yolunda gitmeyen bir şey var!" dediği için içerden bir başınçla, bir süre sonra elleri, ayakları sendikadan çektiriliyordu. Ya da onlar "lanet olsun!" deyip gidiyorlardı aslında. Ve öyle bir, öyle bir tezgâh vardı ki! Aslında yani kendileri gibi düşünen bir sürü temsilci ve işte kurullara seçilmiş insanla yürüttükleri bir gemi vardı ve o geminin içine uyum sağlamayanları patır patır atıyorlardı oradan bir şekilde. Ve onlar da: "lanet olsun!" deyip, gidip hayatlarına devam ediyorlardı işyerlerinde. Zaten hani bugünden, bugünden geriye dönüp baktığımda, o mücadelesini, işte o grevi, o kadar insanın işsiz kalmasını, o kararların alınabilmiş olmasına falan hiç şaşırıyorum! Yani tam da o kafaların, o süreci getirdiği şeydir, noktadır.

Yani gerçekten kendi ikballeri ve kurtuluşları uğruna, hani şimdi buradan geriye doğru baktığımda çok acımasız davrandıklarını görüyorum yani. Bir sürü bir sürü kavramın içini boşaltmışlar ve gerçekten bu sadece kendi ajandaları için yapmışlar hani çok acı. İçeride gerçekten böyle şey vardı; cinsiyetçilik vardı, taciz vardı ve benim ayrıştığım noktalardan, belki de temel nokta buydu yani "Hani ne yapıyorsunuz?" dediğimde, yani sendika başkanının erkek kardeşi gelip bana parmak salladı ya! Yani "Sen feministlerle çok takılıyorsun herhalde, dikkat et kendine!" dedi yani.

İçeride böyle hadi kadın temsilcilerle bir şey yapayım dediğim noktalar vardı. Ya da işte bu kurullardaki kadınlarla ve ben böyle Amargi ile tanıştım o dönem. Amargi'ye gidip gelmeye başladım. Çok kendimi ait hissettim o kadınların yanında, onların söyledikleri benim hayatımı çok karşılayan şeylerdi ve çok mutlu oluyordum. Böyle yavaş, yavaş şey oldum yani hani işte "Bir dakika ya! Evet, sınıf mücadelesi iyi de ben kadın olarak bu hareketin içinde çok da sesimi çıkaramıyorum, bir şey bir şey yanlış yani! Hani sınıf kardeşiydik biz, hani sınıf mücadelesi beraber yapacaktık bunu." Çok da öyle olmuyor! Çünkü hani benim bıyığım yok! İşte onlar kadar sesim gür çıkmıyor maalesef. Bir şeyler değişti gerçekten, bir şeylerin değişmeye başladığı zamanlardı ve adını koymaya

başladığım yıllardı; yaşadığım şeye, bana yapılan bir sürü ayrımcı harekete dair. Dolayısıyla içerde şey yaptık işte ben Amargi'den kaç kadınla birlikte, içeride sendika temsilcileriyle böyle "Kadınca sohbetler" adı altında aslında kadınlık hallerimize işte; tacize, tecavüze, şiddete dair toplantılar yapmaya başladık. Bir süre de devam etti. Eminim birilerinin bir tarafına dokunmuştur diye düşünüyorum, o toplantılara katılan kadınlar için. Ama ben yaşadığım ayrımcılık ve maruz bırakıldığım şeylerde çok karşılığını bulmadım. Yani tek başıma birkaç kadınla mücadele yaptığım bir sürece dönüştü bir süre sonra ve şey, en son bardağı taşıran son damla da yine o tacizci yönetim kurulundaki, tacizleriyle bilinen adamın ve yine içerden bir sendika çalışanını taciz etmesi ve kadının bunu, yönetime kadar taşıması, sendika yönetimine kadar "Benim yaşadığımın adı teklif değil, tacizdir! Bu şekilde değerlendirilmesini istiyorum" a gelmeseydi olay! Bu noktadan sonra sendikanın yani sendika yönetim kurulunun tavrı kadına... Tam da benim ayrıldığı yıl aslında, yani benim daha doğrusu diskalifiye, yönetimden diskalifiye edildiğim yıld. Kadına karşı olan tavır, benim için turnusol kağıdıydı yani o mevcut ekibin tavrı. Şey yaptılar yani, yok saydılar. Yani altına şerh düştüğümüz, itiraz ettiğimiz, birkaç kişinin itirazını yok saydılar. Adam orada olmaya devam etti. Nitekim; genel kurulda da seçime saatler kala beni listeden çıkarttılar ve bunu gerçekten seçime saatler kala bana söylediler. Yani o noktaya kadar her şey gizli kapaklı sürdürüldü, çok güzel bir tezgahla. Sonrasında şey oldum, yani yönetiminden dolayı işte yönetime giremedim, "****" beni tekrar işe geri almadı. Çünkü bir sendikacıyla çalışmak istemediler ve bir yıllık bir işsizlik sürecim oldu. Ve çok acıdır ki; hani sınıf kardeşi olduğumuz sendikalara yaptığım başvuruların hepsi de geri döndü. Hani sonra da off the record öğrendim ki aslında bizim sendika başkanı herkese telefon açmış (gülüyor) böyle, örgütlü kötülük böyle bir şey herhalde, ya erkek örgütü. Şey "Bu kadını almayın!" minvalinde yapılan görüşmelerin sonucunda; bir iki sene kadar bir işsizlik sürecim oldu. O benim işsiz kaldığım süre içinde tacize uğradığını açıkça beyan eden ve bununla ilgili tavır alınmasını bekleyen kadın çalışan, sendika kadın çalışana da önce bir sistemli bir mobbing uygulandı ve sonrasında işten atıldı ve bu bu kadın dava açtı; mobbing davası açtı, maalesef davayı kaybetti. Adam orada bir dönem daha devam etti. Ne acı ki; insanların sendikaya bakışı hiçbir zaman eskisi gibi olmadı, grevden sonra özellikle çok çok daha tatsız şeyler oldu. Yani oradaki ya bir sürü şeye zarar veren şeyler yaptılar aslında. Hani bir bütün olarak sınıf mücadelesine zarar verdiler, kadınlara zarar verdiler. Bence Türkiye'deki işçi sınıfı hareketine bile zarar veriliyor, toplamda baktığımızda aslında. Böyle böyle bu örgütlenme dediğiniz, mücadele dediğiniz, şeyler kaybediyor. Böyle böyle işçilerin inancı kayboluyor; sendikalara dair. Ya aylık harcamaların ya ben yönetim kurulu üyesiyim, aylık

harcamaların detayını göremiyordum ya! "Bunları işyerlerine asalım" dedim. "İşçilerin bunu görmesi gerekiyor." dedim. "Kullandığımız tuvalet kağıdının hesabını mı vereceğiz?" dediler yani. Evet vereceğiz! Kullandığımız tuvalet kağıdının hesabını vereceğiz. Çünkü onların parasıyla alıyoruz biz hani bu tuvalet kağıtlarını. Ya çok enteresan, yani benim bir ahababım hep şey derdi: "Che Guavera'yı sendika koltuğuna oturtsan ve 20 sene başkanlık yapsa, Bayram Meral olarak kalkar!" derdi (gülüyor). Yani gerçekten öyle bir şey yani; adamlar oturuyor oturuyor oturuyor ve hepsi patrondan ala patron oluyorlar. Orası fabrika onlar patronlar bir düzen, bir sistem var. Kadınların söz hakkı yok! Kadınlar; onlarla oturacak, kalkacak, gülecek, eğlenecek işte yolculuklarında onlara eşlik edecek, onlar işyeri toplantıları yaparken yanlarında duracaklar, alkışlayacaklar ve işleri bitecek. Hani onun dışında; itiraz hakkınız yok, karar hakkınız yok, yoksunuz yani yoksunuz. Var olmak, sendikada kadın olmak; var olma mücadelesi aslında. Var olma savaşı aslında. Şimdi bir sivil toplum halinden profil taraftayım, bir sivil toplum örgütünde bakıyorum, orada da çok farklı değil! Yani gerçekten bu karma örgütlerin, karma yapıların bu kadın mevzusuna bakışı çok sıkıntılı. Kadınlar çok ciddi kavga veriyor orada. Yani işte yönetimde hiç kadın olmayan, son dönemde bir kadın olan bir yerde çalışıyorum. O kadının da sesinin ne kadar az çıktığını, kendi gözlerimle şahidim. İşyerinde de yine hani bakıyorum kadınların karar alma mekanizmasındaki rolünün ne kadar zayıf olduğunu, zayıflatıldığını 'erkekler tarafından' gözlemliyorum. Böyle, ama bu böyle bir mücadele, galiba devam edeceğiz; bunları bilerek, bunları görerek, bunlara rağmen devam edeceğiz. Şeyi de eklemek isterim, yani benim sendikacılık şeyimin, e, yıllarımın ilk başındaydı Novamed Grevi, Novamed Grevi de benim için çok mihenk taşıdır. Yani orada mücadele eden kadınlarla gitmek, görüşmek ve yine o mücadelede onlara yol arkadaşı olmayı, onların mücadelesini görünür kılmayı tercih eden, feministlerle ve kadınlarla birlikte yol almak, benim için hayatımdaki dönüm noktalarından biridir. Ben o zaman şeyi hissetmiştim. "A, ben aslında yalnız değilim, dışarıda bu kadınlar var ve ben sendikada da yalnız olmayabilirim." Aslında ondan sonra Amargi'yle de zaten münasebetim başlamıştı. Gerçekten dışarıda kadın örgütünün varlığı karma yapılardaki kadınlar için çok güçlendirici bir şey! Oradaki mücadeleyi görmek, oradaki uğranılan şiddeti, tacizi, haksızlığı, ayrımcılığı görmek, orada o kadınlara "Siz yalnız değilsiniz! Biz sizin sesiniz olacağız" ı hissettirebilmek çok anlamlı. Hani bunu bizzat yaşamış biri olarak söylüyorum.

Yine şeyde hani kopuk kopuk gidiyorum. Hatırladıkça böyle şey yapacağım, paylaşacağım sizinle. Havacılık tarafında, temsilciyken çok güzel bir kampanya vardı ve

onu burada örgütlemiştik biz. We are not roly dolly diye bir kampanyaydı. ITF Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonunun kadın departmanının örgütlediği bir kampanyaydı. Biz kabin memurlarıyla birlikte, bununla ilgili bir şeyler yapmıştık uçuş tarafında. Sonrasında ben zaten bir dönemlik ITF'te gönüllü olarak çalıştım. Hem sivil havacılık tarafında hem de kadın işçiler departmanında. Yani aslında bu cinsiyetçilik, işte ayrımcılık dediğim şeyin, şiddet dediğimiz şeyin; ben ne kadar küresel bir şey olduğunu, sadece Türkiye'ye ya da havacılığa özgü bir şey olmadığını, bir sürü iş yerinde bir sürü iş kolunda ve dünyanın her yerinde yaşanan bir şey olduğunu görmeme vesile oldu o yıllar. Yine mesela orada hani ITF'te gözlemlediğim bir şey vardı: "Bizim sendika olarak o dönem ne kadar eksikmişiz" dediğim bir şeydi. Gerçekten tacizle ilgili çok anlamlı çalışmalar yapıyorlardı, iş yerindeki tacizle ilgili komiteler oluşturulmuştu, bunlarla ilgili yaptırımlar vardı, tüzüklerinde maddeler var. Zaten dönüşümde bende; cinsiyetçilikle ilgili tüzüğe bir madde koydurmuştum ama çok karşılığı yok tabii yani tüzükte bir madde olarak kalmıştı. Cinsiyetçilik ve ayrımcılıkla ilgili, LGBT'yi de içine katan bir şeyle ilgili böyle.

Hani siz sorularla devam edersek sanırım benim için daha kolay olacak.

Ben büyük grevde yoktum. Ya bir yandan da mutluyum, biliyor musunuz? Yani hani size çok tuhaf gelebilir bunu duymak: İyi ki de yokmuşum. Çünkü ben vicdan azabından ölürdüm. O kadar çok insan işsiz kaldı ki! Çünkü ben o grevin çok düşünülerek ya da o kurumun ve o çalışanların şartlarına uygun bir şey olduğunu çok hesaba katılarak verilmiş bir karar olduğuna inanmıyorum açıkçası. Bana biraz şöyle geliyor; son derece kan kaybetmiş bir sendikanın kendini kurtarma çabası gibi geliyor. Hem kamuoyu nezdinde hem sol cemaatte hem sendikal alemde kendini kurtarma çabası. Bunu çok düşündüm: Bu alınan grev kararı, grevlerin önemine şüphesiz çok inanıyorum, bunu tartışmıyorum. Bu böyle bir tartışma değil zaten. Söylediğimden de öyle bir sonuç çıksın istemiyorum. Kaybedileceğini bilen, bildikleri bir yola çıktılar çıktıklarını düşünüyorum ben aslında. Yani kendi ajandaları uğruna bunu yaptıklarını düşünüyorum. Nitekim işçi de çok farklı düşünmedi ki, bir sonraki dönem maalesef sendikayı götürüp işte AKP'nin eline teslim ettiler, yani kaybetti. Yani hani solda, tırnak içinde solda diyebileceğiniz, üç, beş sendikadan biri artık yok! Ve şey gayet böyle işverenle ahbap çavuş ilişkisi devam eden bir ilişki. Çünkü hala bir sürü arkadaşım orada, hala takip ettiğim bir alan, çünkü yıllarımı verdiğim bir alan havacılık benim.

Çok yazık! Yani çok yazık! Gerçekten. Ne kadar ne kadar yalnız olduklarını görüyorum sen, yani hani işte üyesi olduğum WhatsApp grupları var, görüştüğüm arkadaşlarım var havacılık camiasından. Yani bu pandemi sürecinde zaten her şey çok işçiler, hepimiz için çok güvenilmez bir halde ama şey, sendika onlar için çok önemli bir şeydi, artık hayatlarında sendika denen kavramın içinin ne kadar boşaldığını görüyorum. Bu sadece Türk Hava Yolları çalışanları için değil, Türkiye'deki tüm işler için çok büyük bir kayıptır, benim açımdan. Bizim için de büyük bir kayıptır. Yani tek bir güçlü sendika bir ülkede bir sürü şeyi değiştirebilir çünkü.

Böyle. Kötü bir mevziydi, yani kötü kaybedilmiş olması çok kötü oldu yani mevzinin. Bakıyorum da hani şey, diğer sendikalarda çalışan kadın arkadaşlarımın da çok benzer şeyler yaşadıklarını da biliyorum tabii ki yani. Belki profesyonel yönetiminde olup, benim kadar sesli dillendiren oldu mu? Bunu bilmiyorum, elbet vardır, biricik olduğumu asla söylemiyorum. Ben çok duymadım öyle söyleyeyim. Bu özellikle; ayrımcılık, cinsiyetçilik, taciz tarafını işçi sendikalarından bahsediyorum bu arada. Hani KESK'i, vesaire bunun dışında tutuyorum. Ama içeride çalışan yani sendikalarda uzman olarak çalışan arkadaşlarımın yaşadıkları zorlukları biliyorum. Çünkü onlarla sohbet ettim, çünkü kadın mücadelesi tarafında onlarla çok temas ettim, bir şeyler yapmaya da çalıştık. Bu arada hani sizinle paylaşmadığım, atladığım da bir sürü bir şey var aslında şimdi konuşacağız. Aklıma geliyor yani birlikte örgütlediğimiz işler oldu, birlikte örgütlediğimiz, 8 Mart'lar oldu. İşte şey de, 8 Mart'ta ilk defa gül dışında işte kadın tarihçesi ajandalarını dağıttırımıştım falan şimdi onlar geliyor aklıma. İşte Mor Çatı'yla yaptığımız işler oldu. Biliyorum ki; benden sonra, ne yazık ki! Hepsi bitti. İşte bir kadın dergisi çıkarıyorduk: "****" Kadın. Bunlar, bunların hepsi bitti, benden sonra. Yani çok acı. Web sitesinin şimdi yeni yönetimi zaten web sitesindeki kadın sekmesini kaldırdı. Hani Hava İş'in web sitesinde kadın şeyi yok, sekme yok (gülüyor), kadın yok yani. Kadınsız bir hava yolu. Kadınsız bir sendika. Çok çok acı işte yani, gitti yani o bir mevzii gitti yani. Adamların saçma sapan halleri yüzünden, o egoları, işte cinsiyetçi halleri, o erkeklikleri bitirdi yani. Gerçekten sendikayı erkeklik bitirdi gerçekten. Dergiyi işte üç ya da dört sayı çıkarttık. Yani her 8 Mart, pardon üç sayı çıkarttık, ilk yoktu çünkü. Çok güzeldi yani şey dedi online da yayınlandı zaten hani web sitesi üzerinden ulaşılabilir durumdaydı. Beni çok mutlu ediyordu; o dergi için çalışmak, onları derlemek, kadınlarla sohbet etmek ve bunu yazıya dökülebilmek, çok anlamlıydı. Ben böyle çalışmaların çok anlamlı olduğunu biliyorum, inanıyorum. Gerçekten iş yerlerinde kadınlar uğradıkları her türlü ayrımcılığı anlatabilecekleri, sendikalarda bir masanın olmasını çok önemsiyorlar. Bunların gerçek olması gerekiyor.

Yani mücadele dediğiniz şey; bütünlüklü bir şey. Erkeklerin işi değil sadece. Bu yani bu kadınlarla birlikte yapılabilecek bir şey ve sendikaların bunu görmesi gerekiyor. İçi boşaltılmış kadın yapıları, hani içi boşaltılmıştan kastım; kendilerinin şekillendirdiği ve kararlarını kendilerinin verdiği, oradaki kadınlara söz hakkının tanınmadığı yapılar olmamalı. Gerçekten kadınların kendi adına politika üretebildiği yapıların olması gerekiyor sendikalarda. Bunlar olmadığı sürece Türkiye'de bütünlüklü mücadele olamaz sınıf açısından ve kan kaybedecekler, kan kaybediyorlar. Yani böyle.

Ya şöyle, mesela benim bu kadın mevzusuna, kadın mücadelesine dahil olmamla birlikte, etrafımdaki bir sürü kadının bana uğradıkları tacizi ve şiddeti daha rahat anlattıklarını, benimle paylaştıklarını hatırlıyorum. Bunun şeyden kaynaklandığını düşünüyorum tabii, yani bir bu feminist bakış açısı ve kadın mücadelesinin içinde olmak, benim duruşumu, söylemimi muhtemelen değiştirdi ki, kadınlara bunu, bu güveni verdim ve kadınlar benimle bunu, böyle şeyleri paylaşmaya başladılar. Yani temsilcilik döneminde, erkeklerle temsilcilik yaptığımda da çok benzer şeyler yaşadım aslında yani yine sendika yönetimindeki kafa, erkek temsilcileri tarafında da vardı. Mesela, iş yeri toplantılarında, erkek temsilcilerin sözleri daha çok dinleniyordu ve iş yerlerinde de yine aslında kadın temsilciye rağmen kararları erkekler alıyordu. Erkek temsilciler alıyordu ve onların söylediği şeyler hayata geçiyordu.

Aa böyle yani, çok şu an bir şey gelmiyor aklıma.

Ya şöyle, çok ağır bir iş ve tartışmasız öyle. Çok uykusuz kalıyorsunuz, çok ayakta kalıyorsunuz, sizden talep edilen o presentabl görüntüyü sürekli sergiliyor olmanız gerekiyor, çok zorlayan bir şey, gerçekten çok zorlayan bir şey. Bir de hani kadınlardan, erkeklerden beklenmeyen, yani erkek kabin memurlarından beklenmeyen "aman makyajınız tam olsun, saçınız şöyle olsun, çorabınızın rengi böyle olsun, rujunuz eksik olmasın" gibi böyle devam eden bir dolu bir liste var. Sağlığı çok tehdit eden bir iş bana sorarsanız uzun yıllar yapılması, işte ayakta kalıyorsunuz sürekli, o varisleriniz patlıyor, jet lag oluyorsunuz sürekli ve basınca maruz kalmaktan dolayı iç organ sarkması denen bir illetle uğraşıyorsunuz ilerleyen yaşlarınızda. Şimdi işin kötüsü ve büyük bir handikap var; Türkiye'de havacılık yasası yok. Türkiye'de havacılık yasası olmadığı için bunları, çalışanları toplu iş sözleşmesindeki bir maddeden dolayı iş yasasından faydalanabilir durumdalar. "****" Yolları'nda durum içler acısı, yani borçlar yasasından kaynaklı haklara sahipler, bir iş sözleşmesi ile çalışıyorlar. Ya bir sürü şey çok tartışmalı. Yani orada yasa

olarak çok büyük bir açık var. Sendikaların varlığı bu yüzden çok önemli, özellikle havacılık gibi bir alanda çok önemli, meslek hastalığı olarak saydıramıyorsunuz. Çünkü tanımınız yok. Ya iş yasasında bir karşılığı yok yaptığınız işin neredeyse öyle söyleyeyim. Bununla ilgili hem temsilcilik hem de yöneticilik dönemimde; meclise gidip bir sürü çalışmaya ortak olmaya çalıştık, vekillerle görüştük, bakanlarla görüştük; havacılık yasası ile ilgili, hala hiçbir şey yok ortada. Ama şey yani, kadınlar tarafında hem evdeki rollerimizin devamlılığı, çünkü bir sürü anne arkadaşım vardı yani çocuğu olan kadınlar vardı. Erkekler çantaların alıp, çıkıyordu ama işte o yatı dediğiniz şey de evdeki çocuğun okul toplantısını bile organize etmek Japonya'daki arkadaşımın işi oluyordu benim yani maalesef. Ya da işte çocuğun hastalığı, arkadaşımın işi oluyordu. "Yemek yedi mi? Yemek pişti mi evde?" Arkadaşımın sorunu oluyordu. Yani havacılık gerçekten hani kadın tarafında da çok ağır işleyen bir mesai, yani kadın kimliği tarafında çok ağır işleyen bir mesai. Uçağın içindeki mesaimizle, işte maaş aldığınız tarafta, size verdiği sorumlulukla sorumlulukların yanında bir de hani işte kadın olmaktan kaynaklı ev içindeki sorumluluğu hala devam ediyor. Dünyanın her yerine taşıyorsunuz onu. Japonya'da anneliğiniz bitmiyor yani. Japonya'da çocuğunuzun sağlığını düşünmeniz bitmiyor. Baba işten, toplantıdan izin alamıyor ama siz işte dünyanın başka bir köşesinden çocuğunuzu hastaneye götürecek insanı organize etmek zorunda kalıyorsunuz. Çocuğunuzun bakıcısını organize etmek... Eve gelecek, temizlik yapacak kadını organize etmek zorunda kalıyorsunuz. Bunların sonu yok. Yine kıyafet tarafında da benim çok takık olduğum bir şeydi mesela; yolcu karşılarken -şimdi sanırım değişti ama benim çalıştığım yıllarda öyle değildi- "Topuklu ayakkabıyla yolcu karşılayın", sadece serviste babet giyebiliyorsunuz, düz ayakkabı giyebiliyorsunuz. Yani öyle kâbus bir şey ki; o yolcu karşılama dediğiniz şey bazen aksi bir şey oluyor, işte bir yolcudan kaynaklı problem oluyor, uçakta teknik başka türlü bir sıkıntı oluyor, siz yolcuyla saatlerce uçağın içinde kalıyorsunuz ve ayağınızda topuklu ayakkabıyla kalıyorsunuz yani. Kâbus gibi bir şey gerçekten. Yine regl oluyorsunuz ama uçuşa gitmek zorundasınız. Yani "Ben regl oldum, gelemeyeceğim" diyemiyorsunuz. Rapor almak çok sıkıntılı, direkt kıdem kaybına sebep olan bir şey. Mazeret izniniz var, mazeret iznini kullanmak çok zordu, benim zamanımda en azından. Çünkü sizin yokluğunuz; orada uçuş operasyonunu bozan bir şeye, yani zincirleme bir sürü bir şeye sebep oluyor falan. Bir de hani temelde şey var, -şimdi onu onu daha çok olduğunda duyuyor ve görüyorum- az insan, çok iş! Yani minimum kabin ekibi sayısı, maksimum limitlerde insanları çalıştırma.

Böyle yani kadınlığınızı evde bırakıp çıkmıyorsunuz (gülüyor). Japonya'ya da gidiyorsunuz, anneliğinizi de götürüyorsunuz. Profesyonel kabin memuru olarak hayatınıza devam ediyor olsanız da evdeki sorumluluk işte ve diğer bütün her şey sizinle birlikte dünyanın her yerine geliyor açıkçası. Erkekler için tabii ki böyle bir şey yok. Erkek kabin memurları gayet rahatlar yani işte; çocuk bakım sorumluluğu yok, çocuk hastalandığında onu organize etmeleri gerekmiyor, evde bir kadın oluyor... Şeyler açısından zordu tabii yani her ikisi de uçuşta olan arkadaşlarımız vardı, ama yani hoş yine orada da kadınlar aslında daha çok organize ediyordu. Gördüğüm ve gözlemlediğim yine kadınların sorumluluğunda devam eden işlerdi bunlar. Böyle ama şey çok sıkıntılı. Yani bir meslek hastalığı olarak tanımlanmayan şeyler çok çok sıkıntılı. Yani biz, ben şirketten hemen ayrılmadan önceydi, bir arkadaşınız beyin kanaması geçirdi mesela, uçakta başladı işte mecburi iniş yaptı uçak, aylarca işte şeyde kaldı, haftalarca yoğun bakımda. Yorgunluk kaynaklı olduğuna dair bir dava açıldı ve ailenin ısrarıyla o dava devam etti ve kazandılar süreci. Ondan sonra bir iki arkadaşımız da dünyanın çeşitli yerlerinde yatılarda kalp krizi geçirerek, işte beyin kanaması geçirerek öldü ve şey, kadındı ölenler yani. Şimdi baktığımda şey diyorum ve annelerdi, şimdi şeyi yani şunu, şunu düşünmeden edemiyorum: uçuşun yorgunluğu; evet, evdeki çocuğun yorgunluğu, hepsi işte üst üste katlanıyor, katlanıyor, katlanıyor ve sonuçta o balon patlıyor bir yerde. Yani tabii ki, şirketler böyle bunlardaki hatalarını asla kabul etmiyorlar. Limitlerde uçur, uçur, uçuruyor yani, havacılık yasası var işte “sivil havacılığın koyduğu yasalara uyuyoruz biz” diyorlar ve kenara çıkıyorlar ama pratiği öyle değil! İnsansınız, sizin de bir limitiniz var, üst üste gece uçuşu yapmak, üst üste overseas gitmek, jet lag olmak, ayakta kalmak, sürekli insanlara gülümsemek, servis etmek, oturmak, kalkmak, eğilmek, vermek, toplamak falan bir yere kadar yani gerçekten. Dinlenme çok az, şey çok sıkıntılı bir iş yani sıkıntısının sebebi de şey tabii işte yasadaki boşluklar yani daha önce şey, benden önceki yıllarda sanırım 'yıpranma payı' almış şeyler yani emekliliğini. Ama sonrasında kaldırıldı o mesela. Ya şöyle, orada da şunu yapıyor; -iyi ki hatırlattınız- şimdi uçuculuk yaş haddi diye bir kavram var. 45 yaşından sonra uçmuyorsunuz, uçamazsınız. 45 yaşına geldiniz, şirket -benim çalıştığım yıllarda- zinhar sizi kapının önüne koyuyordu zaten. Emeklilik adı altında, iş akdini fes ediyor. Yani 45 yaşında emekli maaşı almak mümkün mü yani? Yasa, mezarda emekli eden bir yasamız var malum. Özellikle belli bir, 99'dan sonra işe başlamış çalışanlar açısından söylüyorum, şimdi şöyle yapıyor; 45 yaşını doldurmuş ama farklı idari görevlerde de o arada görev yapmış, kabin memurlarına ilk taraftaki iş ilişkisini sonlandırıyor kabin memuru olarak, ikinci bir iş teklif ediyor. Ama bunu herkese yapmıyor. Bunu çok az insana yapıyor, bir genelleme yapmak mümkün değil buradan, bu münferit

bir şey. Genellemeyi şunun üzerinden yaparım: 45 yaşını doldurduysanız, işsizsiniz. Bir kabin memuru olarak 45 yaşını doldurmuş olmak kendinize ikinci bir kariyer haritası çizmenizi gerektiren bir şey. Emeklilik adı altında iş akdinizi fes ediyor, emekli maaşı almıyorsunuz çünkü siz. Gideceksiniz, başka bir iş bulacaksınız ve hayatınızı emekli maaşı alacak yaşa gelinceye kadar devam ettirmek zorundasınız. Tabii burada da yine çok cinsiyetçi bir şey var, yani uçuculuk yaş haddinin 45 olması yine aslında mesleğin başında sadece kadınlar olmasından kaynaklı bir şey, yani hani erkekler bu mesele sonradan kabin tarafına çok sonradan dahil olmuşlar. Şimdi sayı olarak baktığınızda da kadınların sayısı daha fazla. Farklı şirketlerde de farklı uygulamalar var onu biliyorum mesela. Hani evlenmenin yasak olduğu zamanlar oldu havacılıkta; Türkiye'de, dünyada da öyle. Ya da çocuk doğurmanın yasak olduğu zamanlar oldu. Şimdi tabii bunlardan çok bahsetmek mümkün değil. Yani varsa da gizli kapaklı yapıyorlarsa da bilemem, bundan bahsetmek mümkün değil ama 45 yaş uçuculuk yaş haddi devam ediyor. Aslında size şey diyorlar: "sen yaşlandın artık ve çok da güzel görünmeyebilirsin (gülüyor) yolcumu da güzel bir kadının karşılaşmasını istiyorum ben, güzel ve genç bir kadının karşılaşmasını daha çok genç bir kadının karşılaşmasını istiyorum." Dünyadaki böyle örnekler yok bakın; Amerika'da bundan birkaç yıl önce suya acil iniş yaptı bir uçak ve o havacılık tarihinin çok böyle ekstrem örneklerinden biridir. Çok kısa sürede tahliye yaptığı için, hiç kimse ölmedi. Yani hiç kimsenin ölmeden kurtulduğu, bir havacılık olayıdır. Orada kabin ekibinin yaş ortalaması; 45-50 civarındaydı. Yani çünkü deneyimle kazanılan bir şey bu! Yani soğukkanlılık, nerede ne yapacağını bilmek, havacılıkta bir şey vardır; emergency dediğiniz şeyi bir defa yaşarsınız. İşte oradaki tavrınız her şeyi belirliyor. Yani bilginizi kullanabilme deneyiminiz, soğukkanlılığınız dediğim gibi daha önce ne kadar çok buna maruz kaldığınız, insanlara yönetebilme becerisi, deneyim çok önemli. O yüzden bu 45 yaş; uçuculuk haddinin cinsiyetçilikle birlikte bir de uçuş emniyeti tarafında da böyle bir sıkıntısı var. Bu benim yorumum ama bunun uçuş emniyeti tarafında bence sakıncaları var. Yani insanları 45 yaşına geldiği için emekli ediyor olmak; bir kere bir deneyimi, koskoca bir deneyimi alıp, kapının önüne koymak demek. Deneyim de çok kıymetli bir şey havacılıkta. Yine ben daha önceki yıllardan hatırlıyorum: işte ITF'e gittiğim toplantılar oluyordu havacılıkla ilgili ya da Türkiye'de, Türkiye'yi ziyarette bulunan farklı sendikaların kabin memurları oluyordu ya dede olan kabin memuru tanıdım ben yani. Bu ülkedeki bir işimizin çok enteresan bir şeydi. Benim ilk havacılık yıllarımdı. "Nasıl ya? Torununuz mu var?" falan dediğimi hatırlıyorum adama, erkek bir kabin memuruydu. Ama hani sonra dünyanın farklı yerlerine gittiğinizde kaldığınız otellerde, farklı hava yollarının kabin memurlarıyla aynı yeme, içme salonlarını paylaştığınız zamanlarda görüyorsunuz; en

genç bizdik yani. En genç ekipler sürekli yani gayet şey; hani orta yaşın üstünde, 50'li yaşlarındaki kadınlar gayet böyle çoluğunu çocuğunu evlendirmiş, torun torba sahibi kadınlar ve adamlar, ama hala bu işi yapıyorlar ve kimse onlara şey demiyor: "Sen yaşlandın! Hadi artık git!" demiyor. Orada belirleyici olan şey; emekliliğe yaş, emekli olma, emekli maaşı almaya yaş kazandığınız, hak kazandınız yaş! O da artık 55-60 neyse. Onun öncesinde kimse sizin o işi bırakmanız için önünüze bonus paketler sürmüyor, şöyle yapıyor, çünkü şimdi 45 yaşında ayrılın, şöyle bir şey yapmışlar; bir maliyet hesabı yapmışlar şimdi emeklilik adı altında insanların iş akdi fes edildiği için, insanların işe iade dava açma hakkı doğuyor dolayısıyla. İşe iade davasından doğan maliyetlerle ayrılmasını istedikleri personele verecekleri bonusların maliyetini yapmışlar, şimdi bonus paketiyle gidiyorlar insanlara. İnsanlar ayrılıyor, istifa ediyor aslında yani. Ve böylece işe iade dava yükümlülüğünü ortadan kaldırmış oluyorlar. Böyle kapitalizmin oyunu bitmiyor (gülüyor). Ama her yerde, her sektörde, özellikle hani kadınların daha çok çalıştığı işlerde sanırım daha yoğun yaşanıyor. Nerede olmayabilir? Yani havacılıkta çok yoğun yaşanıyor onu biliyorum yani hemşireleri falan düşündüm, öğretmenleri düşündüm, hani daha böyle kadın mesleği dediğimiz şeyleri. Yoo yani devam ediyor orada; öğretmenler de aslında hemşireler de devam ediyor. Biz yani havacılıkta öyle değil. Havacılıkta bambaşka bir mantık işliyor yani. Tam da böyle şey; genç kadınlar çalışsın, güzel kadınlar olsun, hani hoş görünsünler! Öyle bir mantıkla işliyor.

Ben 11 yıl uçtum. 11 yılın içinde "****" şu yeni açtığı şeyler dışında her yere gittim, yani bu son yıllarda açtığı meydanlar var, onun dışındaki hemen her yere uçuş yaptım yani. Ya şöyle, yine orada da aslında şöyle oluyordu. Hayat bekarlar ve evliler için ayrı seyrediyordu. Evliler de demeyeyim de çocuklu kadınlar için, evlileri de katayım içine. Bizde hayat şöyle oluyordu, yani gidip dinleniyorsunuz bir süre, işte çünkü uzun saatler uçmuş oluyorsunuz, özellikle overseas tarafı için bahsediyorum. Orada biraz daha fazla kalma şansınız oluyordu. Bir sonraki seferi bekleyip, geri dönüyor olacaksınız. Hani bir ekip gelecek, uçağı size teslim edecek, siz de uçağı alıp, İstanbul'a ya da nereye gidiyorsanız oraya geri döneceksiniz. Dinlenip yani dinlenip, kalkıp şehri geziyorsunuz, sokakları geziyorsunuz, yani çok enteresan bir şey oluyor; hani ben daha sonra böyle sendikacılığa geçip ayağım yere değdikten sonra fark ettiğim bir şeyi paylaşayım sizinle: ya, Türkiye'nin her şeyinden çok kopuyorsunuz aslında. Yani şeyden, ya özel gün kavramınız zaten yok, ama Türkiye'nin her şeyinden kopuyorsunuz; Türkiye'nin siyasetinden kopuyorsunuz, gündeminden kopuyorsunuz, özel olarak takip etmiyorsanız gerçekten kopuyorsunuz yani. Çünkü evde olduğunuzda dinlenmek istiyorsunuz, uyumak

istiyorsunuz, en çok ihtiyacınız olan şey uyku. Yani insanların yatağa girdiği saatte siz uçuşa gidiyorsunuz çünkü. Bu bir süre sonra sizde sürekli bir uyuma ihtiyacı doğuruyor, dinlenmek istiyorsunuz. İnsanlarla çok fazla vakit geçirmek istemiyorsunuz mesela. Yalnız olmak istiyorsunuz. Yani şöyle, gittiğimiz yerin kültürüne dair çok gözlem yapma şansınız oluyor ve biraz macerayı seviyorsanız, aslında bir sürü şey keşfedebiliyorsunuz. Başta söylediğim “Evliler ve bekarlar için ayrı ayrı ayrı süreçler işliyor” dan kastım da şu aslında; çocuğu olan arkadaşlarımızla yatıya gittiğimizde, biz işte alışverişe çıktığımızda girdiğimiz reyonlar farklı oluyordu. Ya da işte, onların alışveriş listeleri farklı olurdu. “İşte çocuğa işte bilmem neye, şuna, buna işte çocuğun bakıcısına da hediye alayım. Hani çocuğuma bakıyor” falan gibi. Yani şehirle ilişki noktasında biraz ilgi alanınıza göre değişebiliyor tercihiniz. İşte New York'ta Pop Art Müzesi'ne gitmeyi tercih eden de oluyordu. Ama işte Wall Street'e gitmeyi tercih eden de oluyordu, Central Park'ta günü geçirmeyi tercih eden de oluyordu. Biraz ilgi alanımızla ilgili bir şey, ama şeye dair mesela Japonya'da şeyi çok net hatırlıyorum, şeyinden yaşadığım şoku çok net hatırlıyorum. Yani ilk gittiğimdeydi sanırım, strip barları var, Japonya'da kaldığımız yere yakın ve şey yazıyordu üstünde: "Yabancılar giremez!" diyordu, 'yabancı erkekler' yani, “Nasıl bir şey bu?” falan olmuşum. Yabancı erkeklerle kadınları paylaşmıyorlar belli ki, yani hani çok garip. Çok cinsiyetçi gelmişti Japonya bana. Çin'de çok çalışan kadın vardı. Çok şaşırmıştım mesela hani, pazarlarda erkeklerden çok kadınlar vardı. Güney Kore'de her gittiğimde bir eyleme denk düşüyordum, bir protestoya denk düşüyordum (gülüyor) ve orada da çok kadın vardı. Şeyde, yollarda protesto eden kadınlar çoktu. Böyle yani Güney Afrika'da korkunç gibi ırkçılıkla yüzleşiyorsunuz. Çok canınız acıyor. Yani çok dünya siyasetine ve politikasına dair istemeseniz de bir şeyleri görüyorsunuz, yani istediğiniz kadar gözünüzü, kulağınızı kapatın; gözünüze soka soka bir şeylere şahit oluyorsunuz aslında. İşte 11 Eylül'den sonra New York'un halini hatırlıyorum. Ben orada değildim ama hani sonrasındaki bir süre sonra uçuşa açıldıktan sonra gittiğimdeki zamanı hatırlıyorum. Oradaki korkuyu hatırlıyorum. Üstelik siz de bir uçakla gidiyorsunuz, falan. Yani çok garip bir duygu hali.

Böyle yani bir parça gözlemlene şansınız oluyor. Gittiğiniz her ülkenin; ana akım politikası ve siyasetine dair bir şeyleri mutlaka görüyorsunuz, tüketim alışkanlıklarını görüyorsunuz, yeme içme hallerinin farklılığını görüyorsunuz, günü yaşama, günü yaşamanın farklılığını görüyorsunuz. Avrupa Kıtası ile Amerika'nın ya da işte Japonya'nın o kültürel farklılığını çok net görüyorsunuz, çok net! Görmeme şansımız yok! Amerika'da kapitalizmin ne kadar köşeli yaşandığını ne kadar tüketmek özünde bir hayat olduğunu

görüyorsunuz. Yani mutlaka bir şeyler katıyor size, mutlaka bir şeyler gözlemliyorsunuz. Ama şeyi de görüyorsunuz, yani işte taciz dediğiniz şeyin dünyanın her yerinde olduğunu görüyorsunuz. Güvenlik kaygısı, dünyanın her yerine dair bir şey, bunu görüyorsunuz.

Yani gitmeden önce artık şöyle şey reflekslerimiz geliyordu: “Hangi sokaklara girmeliyim, hangilerine girmemeliyim? Bu sokaklar güvenli, şunlar güvenli değil.” Dünyanın her yerinde bunu yapıyorsunuz bir süre sonra. Ya da sizden önce gidenlerden bu konuda brifing alıyorsunuz. “Nereye gideyim? Nereye gitmeyeyim? Ne yapayım?” anlamında ve yani şey; Türkiye'nin coğrafyasına bakışınız değişiyor, Türkiye'nin kentlerine bakışınız değişiyor. Ne kadar kötü bir şehirde yaşadığımı fark etmiştim mesela yani, hani İstanbul'un çarpık kentleşmesine özellikle sürekli inerken gökyüzünden gördüğüm o beton yığınlarını; dünyanın başka yerlerinde karşılaştırmamak mümkün değil, çok üzücü, çok üzücü yani gerçekten çok üzücü. Japonya'daki depremlere işte denk geliyorduk -malum yani çok deprem bölgesi- yatılarda depremlere denk geliyorduk ve şeyde, otelin içinde koşturan sadece Türklerdik, yani biz Türkiyeliler daha doğrusu. Japonlar dönüp gülerek bize bakıyordu yani. O açıdan da çok sıkıntılı tabii yani aklıma o geldi yani. Ben İstanbul'un görece depreme güvenli bir yerinde oturuyorum; hani “Zemin sağlam” diye anılan yerlerinden birinde ama buna rağmen oturduğum yere güvenemiyorum. Deprem olsa yine koşacağım aşağıya doğru, biliyorum yani. Ama insanların hani bunu çok düşünerek yapılmış hesaplanmış yapılarını da görüyorsunuz. İnsanların buna karşı geliştirdiği tepkiyi de görüyorsunuz. Yine Güney Afrika'da o açlık, yoksulluk ve işte siyahların yaşadığı bölgelerin o yaşam şartlarını görüyorsunuz. Yine şeyde, yani restoranların üzerinde siyahların giremeyeceğine dair uyarılar görüyorsunuz ya da mutfakta çalıştırılan ama servise çalıştırılmayan siyahi... Yani gerçekten hani filmde “Ya yok bunlar geçmiştir” falan diyorsunuz ya! Geçmiyor, yani geçmemiş. Yani aslında bilmem kaçınıcı yüzyılın kalıntıları ile boğuşuyor aslında dünya, onu görüyorsunuz yani. Hani kitapta okuduğunuz, filmde gördüğünüz şeyler hala bir yerlerde çok canlı bir şekilde yaşanıyor maalesef! Bunları görme şansını verdi bana havacılık. Hala devam eden arkadaşlarım var. Hala onlardan dinliyorum. Gidemediğim yerleri dinliyorum. Onların gözlemlerini dinliyorum. Yani yaptığınız gözlemler, kentleri algılayışınız, gittiğiniz yerler, o kentlerde biraz kendi ilgi alanınızla ilgili bir şey, dünyaya nasıl baktığınızla ilgili bir şey. Böyle. Ne diyebilirim?

Yani benim çok net “Şöyle böyle bir değişim, dönüşüm yaşandı” diyebileceğim bir şey olmadı açıkçası. Kıyafetler; yani benim uçtuğum dönemlerden bahsediyorum, özel havayollarında daha kısa etek veya daha kısa üniformalar giyebiliyorken, “****” hani

üniforma boyları biraz daha şeydi, diz, diz hizasında üniformalar ya da diz kapağında ama yani bunu çok şu anki mevcut şeyle ilişkilendirmeyi doğru bulmuyorum. Çünkü yani "****" üzerinden konuşursak; her zaman daha tırnak içinde "****" söyleyeyim: usturuplu bir boyla tercih edilmiş şey, üniformalar. Benim en azından çalıştım dönemlerde hep öyleydi. Ben pantolon giydim, etek çok giyemedim. Pantolonla çok daha rahat ediyordum. Böyle bir dayatma da yok zaten hani etek ya da pantolon noktasında. "****" Hava Yollarında vardı hani pantolon. Birçoğu pantolon giydirmes mesela, etekle ya da elbiseyle işte üniforma neyse onunla yaptırırlar ama şeyde de benim de gözlemlediğim, kadınların daha çok pantolonla çalışmayı tercih ettiği. Hem soğuk havalarda koruma açısından çok daha doğru bir seçim oluyor, hem de oturup, kalkarken, çünkü çok bedeninizi kullandığınız bir iş aynı zamanda ve kapı aralarında yolcuyla karşılaşmak son derece rüzgârlı ve cereyanlı bir şey. O açıdan hani benim de gözlemim, hani kadınların daha çok pantolon giymeyi tercih ettiği yönünde; ben de hep onu tercih ettim zaten. Sağlık için, benim için daha doğrudu, yani daha az hasta oluyordum çünkü çok net! Ama şey hatırlıyorum, yani yıllar önce bi beş, altı önceydi sanırım; Kıbrıs'a seyahate ettim. Yine özel bir havayoluyla seyahat etmiştim. Uçakta oturup, şirkete kadın memurların kıyafetiyle ilgili şey yazdım, onu net hatırlıyorum çünkü incecik bir kıyafetti, incecik bir kıyafet ve ben bu kadınların şeyde ve -pantolon giydirmeyen bir hava yolu bu arada- yani bu kadınlar mesela şey diye düşünmüştüm işte, "Kars'a, Erzurum'a, oraya, buraya uçtuklarında ne yapıyorlar? Yani hani ne yapıyorlar o soğukta?" Ha bir de şeydir mesela, yine havacılık ekipmanlarının özellikle üniformaların yangınlık testinden geçiyor olması gerekiyor yani yangın durumunda. Mesela bununla ilgili biz; toplu sözleşmeye çalıştığım yıllarda böyle dayata, dayata bir madde koymuştuk üniformaların nasıl seçilmesiyle ilgili ama özel hava yollarında buna çok dikkat edildiğini düşünmüyorum açıkçası böyle.

Çok dağınık anlatıyorum... Ha bu arada yine sendikadayken, bi böyle derleme kitap çalışmam oldu; sendikalardaki kadınlarla ilgili. Bunu da isteyen üyelere ücretsiz olarak vermiştik o dönem "****" için çalıştığımda.

Ya bilmiyorum ama bir yandan yani yaşadığım şeyleri düşündüğümde içim çok acıyor. Çünkü ben sendikacılık yapmayı tercih ettiğimde bir dolu havayolundan arkadaşınım "Sen deli misin? İşte burada ne güzel maaş alıyorsun, dünyayı geziyorsun, ne yapmaya çalışıyorsun? demişlerdi. Ya bugün olsa, bugün yapar mıydım? Yapardım ama herhalde yapardım. Yani çok çok gençtim, çok gençtim, yani çok tecrübesiz ve çok deneyimsizdim. Erkeklerin savaş argümanlarına karşı, savaş aletlerine karşı da çok deneyimsiz ve

tecrübesiz, çok korunmasızdım. Ama bugün şunu çok iyi biliyorum. Bugün "****" orada olsaydı, bugün "****" yanındaki beraber yürüdüğü kadınlarla güçlenmiş olacaktı ve asla yalnız olmayacaktım, onu çok iyi biliyorum.

Ya çocukken gezmeyi çok istiyordum, dünyayı görmeyi çok istiyordum (gülüyor). Sizinle, siz beni aradıktan sonra onu düşündüm biliyor musunuz? "Bu soru benim önüme çıkabilir" dedim (gülüyor) ve oturdum, düşündüm sonra, tuhaf bir şekilde şeyi fark ettim: Çocukken de böyle hani yeni yerler görmeyi, gezmeyi çok istediğimi, çok hayal ettiğimi hatırladım. Onu gerçekleştirmişim. Bundan sonra da umarım tekrar devam etme şansım olur; bu yolculuklara, çok öğreten bir şey yolculuk çünkü insanı çok geliştiren ve öğreten bir şey. İnsanların hayatlarına dokunmayı çok istiyordum. Çocukken öyle hayallerim vardı. "Hani şu işi yapayım da insanların hayatına dokunayım ya!" dediğim bir durum yoktu ama "İnsanların hayatına dokunmalıyım" dediğim zamanlarımın olduğunu hatırlıyorum. Dokunabildiysem ne mutlu! Ama bu karşılıklı bir şey oluyor. Ya tek taraflı bir şey değil, birileri de sizin hayatınıza dokunuyor ve siz de bir şeyleri değiştiriyor. Yine mesela üniversite tercihleri sırasında, ya da genç bir kadınken çok yanımda, beni destekleyecek kimse yoktu. Yani çok çok yalnızdım. Daha çok böyle yargılayan bir toplulukta, sürekli haddini bilmesi gereken bir kız çocuğu, genç bir kadın olmak zorundaydım. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin bir mentörlük programı var -belki duymuşsunuzdur- Çağdaş Yaşam'dan burs alan öğrencilere mentörlük yapıyorsunuz aslında. Şey yaptım; işte üç, dört senedir oradan burs alan kadınlara özellikle işte kariyer yolculuklarında ya da işte hayatlarına dair mentörlük yapıyorum ve bu bana çok iyi geliyor. Yani o kadınlarla oturup konuşmak, o genç kadınlarla oturup konuşmak, onlara o vakit ayırıp, onların hayatında olup biteni başka bir açıdan bakmalarını sağlamak ya da ihtiyacı olan konularda onlara destek sunabilmek, manevi destek sunabilmek çok kıymetli! Bilmiyorum bunu yaptığım için herhalde "aa ben birilerine dokunabiliyorum, yaşasın!" falan diyorum. Yani bundan sonra, bundan ya aslında pandemi sebebiyle herhalde çok fazla hayal kuramıyorum. Yani çok yoğun bir kaygı yaşıyorum sadece, onu çok net biliyorum. Yeni şeyler öğrenmek istiyorum. Yeni bir eğitime başlamak istiyorum mesela (gülüyor). Dünyayı tekrar dünyayı görmeyi çok istiyorum. Dünyanın geri kalanı görmeyi çok istiyorum.

Aklıma geldikçe ben bir şeyler eklemeye çalışırım yani şey spontan konuşma konusunda çok iyi olduğumu söyleyemem. Bir de şey, sorularla yönlendirilmek benim işimi daha çok

kolaylaştırıyor aslında. Yine benim hani aklıma gelmediği ama sizin sormak istediğiniz bir şey varsa memnuniyetle.

Geçen eşimle de onu konuşuyorduk aslında. Arkadaşlarımla buluşmak için işte İstiklal'i çok kullandığım bir dönem oldu ve İstiklal'de aracımı hep aynı otoparka bırakıyorum. Gece geç geldiğimde, o otoparkta çok kaygılı aracıma yürürken yaşadığım kaygıyı; "Arkamdan biri yürüyor mu? Arabanın herhangi bir aracın kenarından biri çıkacak mı?" kaygısını paylaştım ve şey dedim yani "Bunu sadece biz yaşıyoruz!" dedim.

Böyle düşünüyorum ve böyle hissediyorum. İstanbul'da yaşamak beni çok kaygılandırıyor. Yani bir kadın olarak sokaklarında asla güvende hissetmiyorum kendimi. Gece bir saatten sonra asla güvende hissetmiyorum. Genel, yani genel olarak hani İstanbul çok güzel! Çok geziyorum, görüyorum, bunun dışında, İstanbul benim için bir kaygı. Yani hani kalabalıklığıyla bir kaygı, düzensiz kentleşmesiyle bir kaygı, bir kadın olarak bir sürü şeye erişimde yaşadığım sıkıntılarla bir kaygı. Sokağın girişi, yani benim oturduğum yerde; bir gün geldim ve hani bir anda şeyi fark ettim: "Ya! Işıklar ne kadar azmış bu sokakta." falan dedim ve buraya birkaç tane sokak ışığı olsun diye, muhtarlıkla başlayıp, devam eden bir mücadele halim oldu. Sonra şey dedim ya: "Erkekler bunu yaşıyor mu acaba?" dedim yani. Şu sokağa bir tane daha fazladan bir elektrik direği, bir ışık, bir aydınlatma olsun diye böyle bir mücadeleye ihtiyaç duyuyorlar mı? Hiç zannetmiyorum yani. Ya beni kaygılandıran bir şehir İstanbul. Çok da eşitsizliklerin olduğu bir şehir aynı zamanda. Bunlara tanık olmaktan da çok rahatsız oluyorum artık çok üzücü çünkü çok, sınıfsal olarak çok ayrılmış durumda herkes İstanbul'da. Yani kadınlarla birlikte olduğum her yeri çok seviyorum neredeyse, gerçekten öyle. Hani kadın arkadaşlarımla buluştuğum, beraber olduğum yerleri seviyorum, mekanları seviyorum. Ve son yıllarda zaten hani hayatımda; erkek arkadaşlarımla sayısının ne kadar azaldığını, erkeklerle çok az şey paylaştığımı, daha çok kadınlarla vakit geçirdiğimi, onlarla birlikte olmaktan keyif aldığımı fark ediyorum ve hani bizim yer seçimimizde de "Daha rahat nerede oturabiliriz kadınlarda bulduğumuzda? Daha rahat nerede sohbet edebiliriz? Daha rahat nerede hareket edebiliriz?" gibi şeylerle, filtrelerle yer seçtiğimizi fark ettim. Daha çok park olmasını istedim. Tabii ki daha çok yeşil alan istedim. Öyle! Benim için İstanbul: kaygı (gülüyor)! Kaygı şehri, kaygılar şehri. "****" deyim, üzerine bir yerdeyim, insan kaynakları tarafındayım. Onu da paylaşmak isterim aslında sizinle. Sekiz senedir oradayım ve sekiz senedir bu işi yapıyorum. İnsan kaynakları tarafında, bir kadın olmanın da farklı bir şeyi varmış. Şöyle: kadın çalışanların her şeyini anlatabildiği biri haline

geliyorsunuz. İşte ya çok basit, yani çok basit yani hep şeyi düşündüm, yani benden önce bir adam çalışıyormuş bu pozisyonda. Bu adamla, bu kadınlar ne yapıyordu? Bu kadınların işte, şimdi mevzuya bakışımı çok değiştirdi. Yine kadın sağlığıyla ilgili bir sürü şeye bakışımı çok değiştirdi. Şöyle: mesela çok garip bir şekilde 30'lu yaşların başında bir sürü kadının menopoza girdiğine tanık oldum orada. Çünkü bana gelen raporlardan bakıyorum ve hani bunun üzerine düşünüyorum şimdi. Bu kadar genç kadınlar, niye bu kadar hızlı bir şekilde menopoza giriyor? İşte ya da yine orada da hiçbir yerde değişmeyen bir şekilde "Çocuğun okul toplantısı var, çıkmam lazım!" diyen ya da işte "Çocuğum hastalandı." Karı, koca aynı işyerinde çalışan arkadaşlarımız var yani beraber ama bakıyorum; izin alan hep kadın. Hiçbir şey değişmiyor. Böyle... Orada da şey, toplu sözleşmelerle de ilgileniyorum, örgütlü bir yer. Gayet şey, hani gayet barış içinde geçen toplu iş sözleşmeleri yaşıyoruz. Eski bir sendikacı olarak, zaten (gülüyor) başka türlü düşünülemez. Ama şey, yani genel olarak iyi, iyiyim yani orada, iyi olduğumu söyleyebilirim. Bu insan kaynakları ekolünün yani ana akım tarafında aslında insanların performansını arttırmak, işte insanlara kendini iyi hissettirmek, ekip çalışması adı altında o sürekli performans körükleyen hallerinin komikliğine de şahit oluyorum bir yandan, ama bir yandan da; "İyi ki ben buradayım, iyi ki yani o toplu sözleşmelerin bir parçası oluyorum, iyi ki o kadınlar gelip benimle konuşuyor, iyi ki sendikal süreçlerde bir sürü şeyi, hani işveren ve sendika çok kavga kıyamet etmeden, o işlere çok negatif tarafları yansımadan, hak kaybına uğramadan, böyle barış içinde uzlaşarak sürdürü... iyi ki bunu yapıyoruz" diyorum. Böyle. Ya genel olarak iyi hissettiğim bir yer. Rahatım. Çalışma ortamımda rahat. İyi geliyor bana orası. Yeni şeyler de öğreniyorum, o da iyi geliyor; bir sürü şey öğrendim sekiz yılda. Çok geniş bir alanmış, yani hiç bilmediğim bir sürü şey varmış, hala var. Çok deli derya. Böyle.

Rica ederim. Ben teşekkür ederim, sağ olun ben iyi hissettim. Çok teşekkür ederim. Bir şey olursa da her zaman memnuniyetle! Görüşmek üzere çok sevgiler, hoşça kalın! Bay bay.